

Jsem prý duchovním „nejlépe utajeného náboženství ve městě“

Rozhovor s Petrem Samojským, připravil Josef Musil
2008-03

Jak se to, Petře, přihodilo, že ses objevil v unitářském společenství?

Bylo to v roce 1987, když jsem se po návratu z vojny snažil najít smysluplnější cestu životem. Cítil jsem v sobě vděčnost za svůj život, vzdělání a další věci, a chtěl jsem jaksi splatit svůj dluh společnosti. Začal jsem vést pionýry, chodit na různé přednášky, cvičit jógu, navštěvovat církve a jiné duchovní společnosti. Má „duchovní poradkyně“ mi doporučila také unitáře – byla to plzeňská obec –, ti prý mají dobré přednášky a jsou tam zajímaví lidé. Bylo to první místo, ve srovnání s církvemi, kde se mě nesnažili hned navést na správnou cestu, ale kde se ptali oni mě na mé názory a na mou víru. Bylo to velmi zvláštní zjištění, a dodnes rád vzpomínám na ducha tvůrčího náboženství a tolerance, který jsem tam na shromážděních cítil. Bylo to doslova cítit ve vzduchu, který byl jinak velmi vlhký a zatuchlý kvůli nemožnosti větrání v nepodsklepené vlhké místnosti. Líbilo se mi také, že na shromážděních nechyběl ani humor – opět rozdíl oproti zkušenostem jinde. Rád vzpomínám na vtipnou poznámku asistenta duchovního, když někdo komentoval nezametenou podlahu a prach na knihách, že to je „duchovní špína“. To mě skutečně zaujalo!

A mne zase zaujalo ve tvé odpovědi, že jsi před setkání s unitáři prošel několika církvemi, patrně hledaje – co vlastně? Boha? Anebo už sis v té době Boha uvědomoval a hledal jsi k němu cestu?

To byla právě ta potíž, že v té době jsem už věděl, že To, čemu se obvykle říká Bůh, má každý v sobě, ať už si to uvědomuje nebo ne, a ať chce nebo nechce. A taky jsem věděl, že jsou různé cesty, jak Boha v sobě zpřítomňovat. Já si chtěl zachovat svobodu, nepřijmout jen pasivně „oficiální cestu“ té či oné církve. A byl mi nepříjemný kult jakékoliv osoby, ať už lidské nebo božské. Takže když jsem se s druhými modlil, vždycky jsem si to uvnitř pro sebe překládal, protože Ježíš, Buddha nebo další duchovní učitelé byli v mých očích prostě zajímaví chlapi, kteří toho určitě dost poznali a pochopili. Kdyby to šlo, moc rád bych s nimi zašel na kafe a učil se z jejich zkušenosti, pokud by se mi zdála dobrá. Ale klanět se jim, to prosím ne. V církvích a jinde jsem nehledal Boha. Hledal jsem tam prostě zázemí, duchovní společenství, kde budu moci druhým říct o svých zkušenostech a poučím se z jejich. A společně že budeme nějak uctívat To, co je za slovy – no, třeba tomu i říkejte Bůh.

Dnes je tvým povoláním a jistě i posláním být duchovním NSČU, ale tvůj předchozí

zaměstnavatel byl z úplně jiného soudku než náboženské oblasti. Mohl bys zavzpomínat na svou první profesi? Naučil ses v ní něčemu, co využíváš i ve své funkci duchovního?

Byl jsem železničářem, konkrétně vozmistrem. To jsou ti podivní lidé, které vidíte na nádražích obcházet vlakové soupravy s lampou a dlouhým kladivem, kterým potukávají do kol. Proto se jim také přezdívá kolořuci. Vozmistr je vlastně jakýsi vlakový datel. Jeho úkolem je dbát na technický stav vlakové soupravy. Hledá různé prasklinky, nerovnosti, sleduje, co kde skřípe. I zdánlivě drobná závada, skrytá a zatřená barvou, může ohrozit celý vlak. Že by tady byla paralela? Technický stav duchovního společenství je také rozhodně otázkou důležitou a dbát o něj samozřejmě patří k vzdělání a profesi duchovních, třebaže se pohybujeme někde docela jinde než v oblasti šroubů, soukolí a nárazníků...

A jak ses tedy vlastně z vozmistra stal duchovním NSČU?

Krátce před Listopadem 89 tehdejší duchovní plzeňské obce bratr Lexa zemřel. Začal jsem proto pomáhat s organizací programů – a větráním. To trvalo nějaký čas, pak jsem byl jmenován laickým duchovním. A protože věci šly dobře, byl jsem za čas osloven, zda bych chtěl být duchovním profesí. Jenže v té době jsem se už beztak chystal k odložení vozmistrovského kladívka, i když z jiného důvodu. Byl jsem takřka na odchodu z vnějšího světa, protože jsem velmi vážně uvažoval o vstupu do ášramu. A tak jsem si vzal batoh a pár týdnů na rozmyšlenou, které jsem pak prožil v buddhistickém klášteře poblíž Londýna. Tam jsem rozmyšlení vzal opravdu z gruntu: meditace, sekání trávy a mytí nádobí v kuchyni na straně jedné, návštěva unitářů v Oxfordu a v Londýně na straně druhé. Když jsem se vrátil do Čech, byl jsem rozhodnut: jdu dál cestou unitářství.

V čem vlastně spočívala příprava na unitářského duchovního?

To byl problém, protože tehdy byly možnosti teologického studia u nás velmi limitované. Abych studoval na křesťanském semináři, po tom jsem netoužil. Chtěl jsem přímo ke zdroji, na seminář unitářský. To se mi nakonec povedlo, když jsem dostal stipendium na Meadville Lombard v Chicagu. Jinak – příprava spočívala také v praxi, ale to za moc nestálo, protože NSČU tehdy tyto věci brala spíš symbolicky. Proto když jsem byl v USA na studiích, uvítal jsem možnost projít řádnou roční praxí podle jejich pravidel, protože tam jsem viděl, že to opravdu k něčemu bude a něčemu smysluplnému se naučím od duchovního, který ví, co dělá, a v obci, která skutečně funguje. Další částí praxe bylo tzv. klinické pastorační vzdělání, kaplanská praxe v nemocnici, také roční. Tam jsem se prostřednictvím sdílení životních osudů dotkl jakéhosi dna, na kterém se lidé někdy ocitají, když se jim život zhroutí pod rukama tak moc, že už se nestydí přiznat svou zranitelnost. A já tam na tom dně najednou stál s nimi v troskách jejich životů a hledal slova, než mi došlo, že o ta slova už nejde. V takových chvílích nebylo pochyb o smyslu duchovenské práce.

V USA ses lidově řečeno „zapracoval“, a to od píky. Proč ses vlastně vrátil do Čech? A jaké úkoly tady na tebe čekaly?

Do Čech se mi vracelo velmi těžko, protože v USA jsem za těch sedm let našel skutečně druhý domov. I když nepopírám, že to tam leckdy nebylo lehké, protože doma je doma, a taky občasně telefonování mamince nemůže nahradit osobní kontakt. Vlastně jsem nikdy nepočítal s tím, že bych se nevrátil, protože samotný důvod a smysl mého studia, práce a života tam byl ve znamení návratu. Jel jsem tam zkrátka proto, abych se pak vrátil, až v USA získám to, co bych v Čechách marně hledal. Úkoly, které tady na mě čekaly, nebyly nijak zvláštní. Zkrátka standardní práce duchovního se vším, co ji obnáší. Rozdíl oproti dřívějšku byl v podstatě pouze v tom, že jsem věděl, že jsem na svou práci adekvátně připraven. Po návratu na mě ale nečekaly pouze profesní úkoly. Najednou, jak se říká, všechno bylo jinak. Potkal jsem Kateřinu, a to setkání se ukázalo natolik osudové, že jsme se záhy oddali. No a díky Kateřině jsem se setkal i s Adamem, jejím synem z prvního manželství. A tak jsem mezi své úkoly najednou počítal i vytváření rodiny, netuše, že osud na mě chystá ruinu domu ve Všenorech, který budu přestavovat, a nejen přestavovat, ale i očišťovat od krve dvojnásobné vraždy, která je částí jeho historie. Do rodiny záhy přibyla kočka Kočkoun, a teď se chystáme na úkol další, přivítat do naší rodiny dceru Doubravku. Takže o úkoly vpravdě není nouze.

Jak hodnotíš současný stav českého unitářství?

Myslím, že nabízíme něco velmi potřebného dnešnímu člověku, co žádná jiná církev nebo duchovní společenství nenabízí: platformu pro svobodné hledání osobité duchovní cesty, kde člověk neklesá pod tíhou neměnných forem a dogmat, a zároveň nějak společně vyjadřovat úctu: úctu k člověku, životu, světu, vesmíru, Bohu. Naše principy jsou dostatečně pevné, aby nám poskytly základy, a současně dostatečně široké, aby nikoho nesvazovaly. Tohle skutečně není běžný přístup v duchovních společenstvích. Jenže současně jsme, jak se o nás často říká, „nejlépe utajeným náboženstvím ve městě“. Je v naší přirozenosti spíš vítat ty, kdo k nám po určitém úsilí najdou cestu a jsou tedy jaksi připraveni, protože vědí, že co jim nabízíme, je právě to, co hledají, než dělat masivní propagaci, stát na nárožích a prodávat se tam. Ano, je to je pozitivní jev, protože nám umožňuje pěstovat semknutost a soustředěnost na individuální spiritualitu a společně sdílené formy jejího vyjádření. Ovšem současně se tím příliš uzavíráme – anebo se nedostatečně otevíráme –, takže o nás nevědí ti, kdo by k nám jinak velmi rádi zavítali. Když mluvím s „lidmi z venku“, kteří se o nás dozvědí třeba proto, že od nás chtějí oddat, cítím, že jsou to lidé, kteří k nám mají velmi blízko: jejich názory i životní styl jsou podobné, svým přístupem ke světu jsou to vlastně unitáři. Ale nemají potřebu se organizovat. Je to škoda, že se naše cesty nemohou propojit, vždyť pro naše společenství by byli vítaným obohacením a právě jim bychom poskytli svobodomyšlný duchovní domov. Leč nikdo z nás se jistě na nároží nepostavíme, abychom někomu hrozili smažením v pekle nebo inkarnací na nějaké nehostinné planetě. Náš úkol je pouze hledat cesty, jak o nás dát vědět těm, kdo by sdílení cesty s námi vítali, přičemž nás

předtím v současné pestré nabídce duchovních cest sami nenašli.